

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2019, sp. zn. 27 Cdo 1382/2019, ECLI:CZ:NS:2019:27.CDO.1382.2019.1

Číslo: 51/2020

Právní věta:

Funkce kolizního opatrovníka, jmenovaného právnické osobě postupem podle § 165 odst. 2 o. z., zaniká bez dalšího (ex lege) k okamžiku, kdy odpadne důvod, pro který byl kolizní opatrovník jmenován. Soud, jenž jmenuje právnické osobě kolizního opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z., je povinen ve výroku svého rozhodnutí vymezit rozsah jeho působnosti (§ 487 odst. 2 část věty za středníkem o. z.). Působnost kolizního opatrovníka se přitom může týkat pouze těch záležitostí právnické osoby, jež nemohou řešit (při nichž nemohou právnickou osobu zastupovat) členové statutárního orgánu pro trvajícím střet zájmů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.12.2019

Spisová značka: 27 Cdo 1382/2019

Číslo rozhodnutí: 51

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Opatrovník, Opatrovník (opatrovnictví) právnické osoby (o. z.), Společnost s ručením omezeným

Předpisy: § 165 odst. 2 o. z.
§ 487 odst. 2 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalovaných zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 3. 2017, sp. zn. 8 Cmo 243/2016, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u Městského soudu v Praze dne 7. 9. 2016 se žalobkyně domáhá na žalované, aby jí společně a nerozdílně zaplatili 1. 244. 033,45 Kč s příslušenstvím z titulu náhrady škody, když podle názoru žalobkyně nepostupovali jako její jednatelé s péčí řádného hospodáře, neboť v době výkonu jejich funkce byla z účtu žalobkyně odepsána částka 1. 244. 033,45 Kč bez uvedení důvodu či přiměřeného protiplnění.

2. Městský soud v Praze usnesením ze dne 12. 9. 2016, č. j. 81 Cm 82/2016-14, řízení o zaplacení částky 1.244.033,45 Kč s příslušenstvím zastavil (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

[1] Žalobu za žalobkyni podal opatrovník O. T., advokát, se sídlem v XY (dále též jen „opatrovník“), ustanovený žalobkyni usnesením Městského soudu v Praze ze dne 25. 2. 2016, č. j. 2 Nc 1010/2015-155, a to z důvodu naplnění podmínek stanovených v § 165 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“). Působnost opatrovníka byla vymezena tak, že má usilovat o řádné obnovení činnosti statutárního orgánu žalobkyně, má činit veškerá právní jednání za žalobkyni, zejména vůči ve výroku specifikovaným společnostem, a má přístup do datové schránky žalobkyně.

[2] Žalovaná R. D. není zapsána v obchodním rejstříku jako jednatelka žalobkyně, ze zápisu z valné hromady žalobkyně konané dne 7. 10. 2015 se však podává, že tohoto dne byla do funkce jednatelky valnou hromadou zvolena.

[3] Žalovaný J. P. je jednatelem žalobkyně, zapsaný v obchodním rejstříku s oprávněním jednat samostatně.

4. Na takto ustaveném základu soud prvního stupně uzavřel, že opatrovník žalobkyně nebyl k podání žaloby oprávněn. Jmenování opatrovníka je podle soudu „opatřením dočasné povahy, jehož účelem není prověřování ekonomického stavu společnosti a činnosti jejích stávajících jednatelů“. Ve vymezené působnosti opatrovníka podávání žalob proti jednatelům žalobkyně zahrnuto nebylo.

5. Soud proto řízení podle § 104 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), zastavil pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit.

6. Vrchní soud v Praze k odvolání žalobkyně v záhlaví označeným usnesením rozhodnutí soudu prvního stupně změnil ve výroku I. tak, že se řízení nezastavuje, a ve výroku II. tak, že „se nestanoví, že žalobkyně nemá právo na náhradu nákladů řízení“.

7. Odvolací soud posoudil závěr soudu prvního stupně jako nesprávný, neboť podle § 487 odst. 1 o. z. „pro práva a povinnosti opatrovníka obdobně platí ustanovení o právech a povinnostech člena statutárního orgánu, působnost opatrovníka se přiměřeně řídí ustanoveními o působnosti statutárního orgánu. Podle § 164 o. z. může člen statutárního orgánu zastupovat společnost (vystupovat jménem společnosti) ve všech záležitostech“.

8. Odvolací soud vzal na zřetel také skutečnost, že § 487 o. z. „neřeší“, kdy funkce opatrovníka právnické osoby zaniká. Není-li v rozhodnutí o ustanovení opatrovníka časově či účelově vymezeno „ukončení opatrovnictví“, je třeba mít za to, že „opatrovnictví končí až k okamžiku pravomocného odvolání opatrovníka (analogické využití § 463 odst. 2 o. z.).“

9. Odvolací soud proto uzavřel, že opatrovník byl oprávněn jménem žalobkyně podat „předmětnou“ žalobu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podali žalovaní dovolání, jehož přípustnost opírají o § 237 o. s. ř., majíce za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací činnosti dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to, „zda je k zániku funkce

opatrovníka právnické osoby jmenovaného podle § 165 odst. 2 o. z. nutné pravomocné rozhodnutí soudu o jeho odvolání“.

11. Dovolatelé uvádí, že žalobkyni byl jmenován opatrovník podle § 165 odst. 2 o. z., tedy z důvodu střetu zájmů mezi žalobkyní a jejími jednatelem. Dne 18. 7. 2016 se konala valná hromada, na které byl odvolán jeden z jednatelem žalobkyně, M. D., a na jeho místo byla zvolena nová jednatelemka, žalovaná R. D. Zároveň na této valné hromadě bývalý jednatel M. D. a stávající jednatel J. P. splnili svou informační povinnost podle § 54 odst. 1 a 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“], a „kontrolní či nejvyšší orgán obchodní korporace jim výkon jejich funkce nepozastavil“.

12. Dovolatelé jsou tedy přesvědčeni, odkazující na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. [29 Cdo 4384/2015](#), uveřejněné pod číslem 102/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 102/2016“), že žalovaný J. P. je oprávněn žalobkyni zastupovat bez ohledu na střet zájmů, neboť jeho konflikt zájmů byl „korporačním způsobem ‚odklizen‘ a § 437 o. z. o zákazu jednání v konfliktu zájmů se tedy nepoužije“.

13. Dále dovolatelé citují usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. [29 Cdo 3899/2015](#), uveřejněné pod číslem 59/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 59/2017“), v němž je k zániku funkce opatrovníka jmenovaného podle § 165 odst. 1 o. z. uvedeno, že „jakmile jsou zvoleni noví jednatelemé, funkce opatrovníka bez dalšího (aniž by o tom soud musel rozhodovat) zaniká“. Podle dovolatelů je tento závěr použitelný i v případě opatrovníka jmenovaného podle § 165 odst. 2 o. z. Pomine-li „důvod, pro který byl opatrovník právnické osobě jmenován (tj. střet zájmů na straně člena statutárního orgánu obchodní korporace byl korporačně odklizen v souladu s § 54 a násl. z. o. k.), dochází k zániku funkce opatrovníka jmenovaného soudem podle § 165 odst. 2 o. z. bez dalšího, tj. aniž by o tom soud musel zvlášť rozhodnout a nelze tedy aplikovat ustanovení § 463 odst. 2 o. z.“.

14. Stejný závěr o zániku funkce jednatele jmenovaného podle § 165 odst. 2 o. z. se podle dovolatelů uplatní rovněž v situaci, „je-li zvolena do funkce člena statutárního orgánu osoba, která je oprávněna dotčenou právnickou osobu zastupovat (tj. která není ve střetu zájmů, pro který soud jmenoval právnické osobě opatrovníka)“. Dovolatelé jsou toho názoru, že s ohledem na R 59/2017 má zvolení nového jednatele, který je oprávněn právnickou osobu zastupovat (v tomto případě R. D.), za následek zánik funkce opatrovníka bez dalšího (aniž by o tom soud musel rozhodovat).

15. Dovolatelé navrhuji, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu změnil tak, že se usnesení soudu prvního stupně potvrzuje, případně aby usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

16. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení jím otevřené a v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené otázky zániku funkce opatrovníka právnické osoby jmenovaného podle § 165 odst. 2 o. z.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Podle § 165 o. z., nemá-li statutární orgán dostatečný počet členů potřebný k rozhodování, jmenuje na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, chybějící členy soud na dobu než budou noví členové povoláni postupem určeným v zakladatelském právním jednání; jinak soud jmenuje

právnícké osobě opatrovníka, a to i bez návrhu, kdykoli se o tom při své činnosti dozví (odstavec první). Soud jmenuje právnícké osobě opatrovníka, a to i bez návrhu, jsou-li zájmy člena statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnícké osoby a nemá-li právnícká osoba jiného člena orgánu schopného ji zastupovat (odstavec druhý).

18. Podle § 487 o. z. pro práva a povinnosti opatrovníka právnícké osoby platí obdobně ustanovení o právech a povinnostech člena statutárního orgánu. Působnost opatrovníka se přiměřeně řídí ustanoveními o působnosti statutárního orgánu (odstavec první). Soud opatrovníku uloží, aby s odbornou péčí usiloval o řádné obnovení činnosti statutárního orgánu právnícké osoby; je-li toho třeba, soud působnost opatrovníka dále vymezí s přihlédnutím k působnosti dalších orgánů právnícké osoby, popřípadě i k právům společníků (odstavec druhý).

19. Podle § 54 z. o. k., dozví-li se člen orgánu obchodní korporace, že může při výkonu jeho funkce dojít ke střetu jeho zájmu se zájmem obchodní korporace, informuje o tom bez zbytečného odkladu ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. To platí obdobně pro možný střet zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných (odstavec první). Člen orgánu splní povinnosti podle odstavce 1 i tím, že informuje nejvyšší orgán, ledaže sám jako jediný společník vykonává jeho působnost (odstavec druhý). Tímto ustanovením není dotčena povinnost člena orgánu obchodní korporace jednat v zájmu obchodní korporace (odstavec třetí). Kontrolní nebo nejvyšší orgán může na vymezenou dobu pozastavit člena orgánu, který oznámí střet zájmu podle odstavce 1, výkon jeho funkce (odstavec čtvrtý).

20. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že:

[1] Při výkladu § 165 odst. 2 o. z. je nezbytné mít na zřeteli, že jmenování opatrovníka představuje zásah soudu do vnitřních poměrů právnícké osoby, který je krajním řešením (ultima ratio), k němuž je na místě přikročit až tehdy, není-li možné důsledky rozporu mezi zájmy člena statutárního orgánu a právnícké osoby překlenout jinak (zůstala-li by jinak právnícká osoba bez zástupce oprávněného za ni právně jednat).

[2] Je-li zde jiný člen orgánu, který je oprávněn za právníckou osobu jednat (ať již jde o člena statutárního orgánu, či o likvidátora - viz § 193 věta první o. z.), nelze opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z. jmenovat.

[3] V poměrech obchodních korporací nelze přehlížet ani to, že konflikt zájmů členů (statutárních) orgánů a obchodních korporací řeší § 54 z. o. k. Splní-li člen (statutárního) orgánu svoji informační povinnost podle § 54 odst. 1 a 2 z. o. k. a nepozastaví-li mu kontrolní či nejvyšší orgán obchodní korporace výkon jeho funkce (§ 54 odst. 4 z. o. k.), může obchodní korporaci zastupovat bez ohledu na střet zájmů; ustanovení § 437 o. z. se v takovém případě neuplatní. Pak ani nelze obchodní korporaci jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z. (pro takový postup není důvod, neboť obchodní korporace má člena statutárního orgánu oprávněného za ni jednat).

Srov. R 102/2016.

[4] Jmenování opatrovníka je z povahy věci opatřením toliko dočasné povahy. Opatrovníku jmenovanému společnosti s ručením omezeným podle § 165 odst. 1 o. z. zaniká funkce okamžikem zvolení nových jednatelů.

Srov. R 59/2017.

21. I při úvaze o tom, na základě jakých právních skutečností a k jakému okamžiku zaniká funkce opatrovníku jmenovanému právnícké osobě podle § 165 odst. 2 o. z., je nutné mít na paměti, že jeho

jmenování představuje zásah soudu do vnitřních poměrů právnické osoby, který je krajním řešením (ultima ratio) existujících rozporů mezi zájmy člena statutárního orgánu a právnické osoby, a že představuje opatření dočasné povahy, jež by mělo trvat toliko po nezbytně nutnou dobu.

22. Úkolem opatrovníka jmenovaného podle § 165 odst. 2 o. z. je zastupovat právnickou osobu v rozsahu, v němž tak nemohou činit - pro rozpor v zájmech - členové jejího statutárního orgánu (viz § 437 o. z.). Jakmile jsou tato právní jednání učiněna, popř. je jmenován či zvolen nový člen statutárního orgánu, jenž není ve střetu zájmů a může právnickou osobu zastupovat bez omezení, popř. střet zájmů odpadne z jiného důvodu (např. v případě obchodních korporací je vyřešen postupem podle § 54 a násl. z. o. k.), odpadá důvod, pro který byl kolizní opatrovník právnické osobě jmenován; jeho funkce proto bez dalšího (ex lege) zaniká.

23. V poměrech projednávané věci odvolací soud pochybil, když se nezabýval tím, zda v době podání žaloby stále trval důvod, pro který soud jmenoval opatrovníka žalobkyni, anebo zda již tento důvod pominul a funkce opatrovníka zanikla. V posléze uvedeném případě by absence oprávnění O. T. jednat za žalobkyni, obdobně jako nedostatek procesní plné moci, byla nedostatkem podmínky řízení, který lze odstranit (§ 104 odst. 2 o. s. ř.) [k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 416/98, a ze dne 11. 3. 2004, sp. zn. [29 Odo 295/2002](#)].

24. S ohledem na okolnosti projednávané věci považuje Nejvyšší soud za potřebné dodat následující:

25. Soud, jenž jmenuje právnické osobě opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z., je povinen ve výroku svého rozhodnutí vymezit rozsah jeho působnosti (§ 487 odst. 2 část věty za středníkem o. z.). Působnost kolizního opatrovníka se přitom může týkat pouze těch záležitostí právnické osoby, jež nemohou řešit (při nichž nemohou právnickou osobu zastupovat) členové statutárního orgánu pro trvající střet zájmů. Kolizní opatrovník má právnickou osobu zastupovat jen a pouze při těch právních jednáních, při nichž ji nemohou zastoupit (pro trvající střet zájmů) členové statutárního orgánu. Ve zbývajícím rozsahu zůstává členům statutárního orgánu zástupčí oprávnění (stejně jako ostatní práva a povinnosti plynoucí z členství ve statutárním orgánu) zachováno.

26. Nepřichází proto v úvahu, aby soud jmenoval kolizního opatrovníka s tím, že je oprávněn zastupovat právnickou osobu při všech právních jednáních, resp. že na něj přechází veškerá působnost statutárního orgánu (nenastane-li zcela výjimečná situace, kdy trvající střet zájmů brání členům statutárního orgánu zastupovat právnickou osobu při jakýchkoliv právních jednáních). Stejně tak (logicky) nepřichází v úvahu, aby soud uložil koliznímu opatrovníku, aby s „odbornou“ péčí usiloval o řádné obnovení činnosti statutárního orgánu (tato povinnost, předjímaná ustanovením § 487 odst. 2 částí věty před středníkem o. z., svědčí toliko opatrovníku jmenovanému podle § 165 odst. 1 o. z.).

27. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem je nesprávné, a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. tak byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

28. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).